

HAYVANLARI KORUMA KURTARMA VE YAŞATMA DERNEĞİ
YÖNETİM KURULU BAŞKANLIĞI

04/07/2021

SAYI : 2021/

KONU : Hayvanları Koruma Kanunu ile Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi hk.

SAYIN

Ülkemizde 24/06/2004 tarihinde kabul edilen 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu başta olmak üzere çeşitli mezuatlarla ile bu güne dek bir takım hakları korunan hayvanlara yönelik koruyucu yasal düzenlemelerin günümüz koşullarında yetersiz kaldığı kabul edilmekte ve toplumda oluşan beklenti ile birlikte yasal düzenlemelerin çağa uygun şekilde revize edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Hayvan Haklarının tanınması ve korunması adına atılmış önemli bir ilk adım olan 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu 2004 yılında uygulamaya konulduğunda bir çok yönüyle önemli kazanımlar elde edilmesini sağlamıştır ve bu dönem koşulları ele alındığında tartışılmaz bir gerçektir.

5199 sayılı kanun ışığında kat edilen 17 yıllık süreç içerisinde mevcut kanunun eksik veya yetersiz kaldığı yönleri gözlenmiş, tespit edilmiş, raporlanmış ve revizyona dair girişimler başlamıştır. Bu çerçevede bu güne dek bir çok çalışma yapılmış ve nihayetinde AK Parti tarafından 01/07/2021 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Hayvanları Koruma Kanunu ile Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi verilmiştir.

Günümüze gelene dek yapılan tüm çalışma, kamuoyunda oluşan beklenti ve ön görülen ihtiyaçlar yönünden onarıcı ve tamamlayıcı olması amaçlanan bu teklifin ne yazık ki beklentiyi karşılayamadığı, kabul edilmesi halinde aşağıda ayrıntıları açıklanmış sorun ve sıkıntıları devam ettireceği, yeni sorunları beraberinde doğuracağı gözlenmiştir.

Gereğini bilgilerinize saygılarımızla arz ederim.

Erman Paçalı
Başkan

EK: TBMM'na verilen teklife ilişkin tarafımızca hazırlanan değerlendirme raporu.

DAĞITIM :

Gereği :
Cumhurbaşkanlığı
T.B.M.M. Başkanlığı
T.B.M.M. Tarım, Orman ve Köyişleri
Komisyonu Başkanlığı
AK Parti Genel Başkanlığı

Bilgi :
CHP Genel Başkanlığı
MHP Genel Başkanlığı
İYİ Parti Genel Başkanlığı
HDP Genel Başkanlığı
Gelecek Partisi Genel Başkanlığı
Türkiye Barolar Birliği
Basın Kuruluşları

HAYVANLARI KORUMA KURTARMA VE YAŞATMA DERNEĞİ
(HAYKURDER)

**HAYVANLARI KORUMA KANUNU İLE TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK
YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİNE İLİŞKİN**

GÖZLEM VE DEĞERLENDİRME RAPORU

Anılan kanun teklifi incelenmiş, teklifin sivil toplum kuruluşları görüşlerinden uzak, kamuoyundaki beklentiyi karşılamaktan yoksun nitelikte olduğu ve yürürlükteki 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu ile kıyaslandığında mevcut kazanımları da ortadan kaldırmaya yönelik kritik değişiklikler içerdiği gözlemlenmiş, teklifin bu haline taraf olmamız ve katılmamızın mümkün olmadığı kanaatine varılmıştır.

Şöyle ki;

HAYVAN HASTANELERİ

1) Teklif Büyükşehir Belediyeleri ve İl Belediyeleri için tam teşekküllü hayvan hastaneleri kurulmasını isteğe bağlı bırakmıştır. Oysa sahipsiz sokak hayvanlarına yönelik hayvan acilleri ve tıbbi ihtiyaçlar teşekküllü hastaneler kurulmadığından yerel yönetimlerce ekseriyetle karşılanamamaktadır ve Türkiye'nin bir çok yerinde bu nedenle sahipsiz hayvanlara yönelik tıbbi ihtiyaçlar karşılanamamaktadır. Oysa sahipli hayvanlar kadar sahipsiz hayvanların da sağlık hakkına erişimi kamu idarelerince tesis edilmelidir. Her canlı ihtiyaç duyduğu özellikle acil sağlık hizmetlerinden faydalandırılmalıdır. Ne yazık ki yerel yönetimler tarafından hali hazırda az sayıda belediyede var olan geçici bakımevleri dahi bu donanımına sahip değildir.

BAKİMEVİ

2) Meclis Başkanlığına sunulan kanun teklifi incelendiğinde bakımevleri tanımında "hayvanların korunduğu yerler" ifadesi yer almaktadır ve bu tanım uygulamada şaibeli ve keyfi sonuçlar doğurmaya müsaittir. Yerel yönetimlerce kurulan bakımevlerinin bütünü "geçici" nitelikte kalmalıdır ve bu yasada açıkça tanımlanmalıdır. Bakımevleri tanımına mutlaka "sağlıklı ve sokakta yaşamını idame ettirebilecek hayvanların kısırlaştırma, aşılama, kayıt altına alma, tedavi, müşahede gibi işlemleri yapıncaya dek süreli olarak barındırıldıkları geçici yerler" açıklaması konulmalıdır. Böylelikle **6. maddenin** esnetilerek, yerel yönetimler tarafından koruma, kurtarma, barındırma ve sair sebepler gerekçe gösterilerek sokak hayvanlarını alışık oldukları yaşam alanlarından toplaması ve kalıcı olarak hapsedmesi önlenmeli ve bu durum kanunla **güvence altına alınmalıdır.**

YÖNETMELİK KEYFİYETİ

3) Teklifte (Madde 3 - 2. paragraf) **sahiplenilerek bakılan hayvanların çevreye verecekleri zarar ve rahatsızlığı önleyici tedbirlerin bakanlıkça çıkartılacak yönetmelikle belirlenmesi** öngörülmüştür. Bu denli genel bir tanım ile bu denli geniş çerçeveli bir düzenleme yetkisinin bakanlık inisiyatifine bırakılması ve sınırlarının belirsizliği öncelikle kamuoyuna yansıyan ve köklü tartışmalara sebep olan **"evdeki hayvan sayısına sınırlama getirilmesi"** başta olmak üzere çok daha tehlikeli ve keyfiyet içerebilecek hak ihlallerinin doğmasına imkan tanımaktadır. Bu denli bir tasarruf hakkı yönetmelik ve bakanlık inisiyatifine bırakılmamalıdır.

PETSHOPLAR ve SATIŞ

4) Temel hedefi hayvanların bilinç sahibi, hissedebilen ve duyarlı canlılar olduğu ve bu gerçeğin kabulü ile sahip oldukları hakları korumak olması gereken bir yasanın, hayvanların birer **mal/şya gibi katalog üzerinden** seçilmek suretiyle Tarım ve Orman Bakanlığı izni altında üretim yapacak yerlerden teslim alınmasına olanak sağlanması **kanunun ruhuna ve amacına aykırıdır**. Bir canlının kendi iradesi dışında üremeye zorlanması ve bir eşya gibi alınıp satılabilmesi onun "can" kapsamına alınmadığını ve kanunun ana hedefinin hayvanı korumak olmadığını ortaya koymaktadır. Düzenleme bu şekli ile hayvan üzerinden gelir sağlayan ticari organizasyonların çıkar ve menfaatlerine hizmet etmekte, bu uğurda hayvanları korumaktan uzaklaşmaktadır.

Öte yandan teklif edilen düzenleme yalnızca petshoplarda kedi ve köpek satışını kısıtlamaktadır. Bu şekli ile bu **teklif hayvanlar arasında ayrımcılık ve hayvan** ırkçılığı yapmaktadır. Bu durum adı Hayvanları Koruma Kanunu olacak bir yasal düzenleme için son derece üzücü ve ironiktir. Petshoplarda hayvan satışı **ırk veya tür gözetilmeksizin** yasaklanmalıdır.

Söz konusu düzenlemede evcil veya egzotik hayvan üretim ve satışının bir bütün olarak yasaklanması gerekirken önerilen teklif bundan oldukça uzaktır. Üretim merkezlerinde yaşanan hak ihlalleri ve eziyete defalarca tanık olunmuşken bu gerçek görmezden gelinerek üretimin devamına müsadde etmek koruyucu bir tedbir ve düzenleme olarak kabul edilemez. Hayvanların son derece sağlıksız koşullarda dar vitrinlerden kurtarılmasının yasa ile tesisi amaçlanırken denetimi güç ve gözden uzak tesislerde acımasızca yöntemler kullanılarak, karanlık, dar hücrelere hapsedilmesi ve fabrika malzemesi gibi üretime tahsis edilmesi yasayı hayvanları korumak amacının zıt kutbuna sürüklemektedir.

Ek Gerekece :

Ülkemizde sokak hayvanı popülasyonunun kontrol altına alınmasına yönelik etkin çalışma yapılması yasa hazırlık sürecindeki tartışmaların öne çıkan en önemli başlıklarından birini oluşturmuştur. Tüm paydaşların hem fikir olduğu popülasyon kontrolü faaliyetlerinde sokak popülasyonuna dair başarıya ulaşılması, sokak popülasyonunu besleyen kaynağın tespiti ve önlenmesi ile mümkündür. Aksi halde popülasyon kontrolüne yönelik her çalışma başarısızlıkla sonuçlanmaya mahkumdur. Üretim ve satış sokak popülasyonunu etkileyen en temel besleyici kaynaktır. **Popülasyonun durdurulması, geriletilmesi ve kontrol altına alınabilmesinin birinci koşulu üretim ve satışın durdurulmasıdır.**

HAYVAN DENEYLERİ

Sokak Hayvanlarının Deneylerde Kullanılması

Deney sınırlarının genişletilmesi

5) Teklifte (Madde 5) mevcut kanunun 14. Maddesi e) bendinde bulunan "**Hayvanların kesin olarak öldüğü anlaşılmadan vücutlarına müdahalelerde bulunmak yasaktır**" şeklinde ifade edilen koruyucu düzenlemeye "vücutlarına" ibaresinden sonra "**tedavi maksatlı olmayan**" ibaresinin eklenmesi teklif edilmektedir. Bu teklif kazanılmış haklar yönünden mevcut mevzuatın gerisine düşürecek kötü niyetli bir eklentidir ve **hak ihlallerini artıracak** niteliktedir.

Deneyisel tedavi uygulamalarına kolaylık sağlamak amacıyla hayvanlar üzerinde tarifsiz acılara sebep olacak ve "**bilinç hali altında**" gerçekleştirilecek **deneysel kesi(ler), kimyasallara maruz bırakma, yanık(lar) oluşturma, kırık(lar) oluşturma, açlık, korku gibi yüksek fiziksel ve psikolojik işkenceleri** serbest hale getirmeyi amaçlamaktadır.

Hayvanlar üzerinde hiç bir amaç ile deney yapılmasına izin verilmemelidir.

Bu yönde koruyucu tedbirler oluşturulmalı ve yasada net ifadeler ile hayvanların yaşam hakkı, işkence yasağı ile deney zulmüne karşı güvence altına alınmalıdır.

Mevcut kanunun Madde 14 (a) bendinde yazılı olan "**acımasız ve zalimce işlem yapmak**" ve (j) bendinde yer alan "**işkence**" ibaresinin madde metninden çıkartılması ve yerlerine "**muamelede bulunmak**" ibaresinin getirilmek istenmesi mevcut yasada yer alan **hayvan deneylerinin kapsamını genişletmeyi amaçlamaktadır.**

Kelime anlamı bakımından "**muamele**" bir davranışı, "**işlem**" ise bir uygulamayı ifade eder.

Mevcut mevzuatta **sokak hayvanlarına yönelik deney yasağı** bulunmaktadır ve bu değişiklik ile sokak hayvanları üzerinde deney veya deneysel tedaviler yapılmasının önü açılmak istenmektedir.

Kamuoyunda hayvan haklarına yönelik koruyucu tedbirler oluşturulması ve yasal güvence altına alınması talebi oluşmuşken bu durum üzerinden istismar fırsatçılığı yapmak ve satır aralarında istismarı artırmak kabul edilebilir bir durum değildir.

Önerilen bu değişiklik **yasa yapıcılara yönelik vicdani ve ahlaki sorgulamalara da sebep olmaktadır.** Toplum hayvan deneylerinin yasaklanmasını talep ederken yapılan yasal düzenleme mevcutta sokak hayvanlarının deneylere konu edilmesi yasağını da ortadan kaldırmaya teşebbüs etmektedir.

Bu şekli ile bu önerinin doğuracağı sonuçların **öneren siyasi erk açısından büyük bir itibar ve güven kaybına yol açması da kaçınılmaz olacaktır.**

Tür ayırımı gözetmeksizin hayvanlar üzerinde her türlü deney yasaklanmalıdır.

Ek Gerekçe :

Dünya üzerinde gelişmiş ülkelerde **hayvan deneyleri yerine in vitro** (yapay olarak farklı yollarla **deney yapılması**) kabul görmeye ve uygulanmaya başlamıştır.

Veteriner hekimlik eğitimi alan bir çok insan da hayvanlar üzerinde yapılan bu deneylerden vicdanen rahatsız olduklarını, alternatif yöntemlerin varlığı sebebi ile bu deneylerin etik olmadığını ve kendilerine dünyada yaygınlaşan alternatif yöntemlerin sunulmasını istediklerini ifade etmektedir. Tüm bu hususlar teklif öncesi süreçlerde kayda girmiştir.

Türü ne olursa olsun canlı hayvan üzerinde deney yapılması insanlık suçudur. Teklif deneyleri tümü ile yasaklayacağına barınak ve sokaklardan alınan sahipsiz sokak hayvanları üzerindeki deney yapılmasının önünü açmaktadır.

Deney hayvanı üretim merkezleri ve eğitim merkezleri kapatılmalıdır.

Yerel etik kurullar ve bölgesel merkez etik kurullar kapatılmalıdır.
Veteriner hekimlik eğitiminde "Etik Eğitim" hakkı tanınmalıdır.
Mevzuat gereği alternatif yöntemler benimsenmeli ve teşviki sağlanmalıdır.
Bu merkezlerdeki hayvanlar yuvalandırılmalıdır.

TEHLİKELİ (YASAKLI) IRK BİR CANLININ "BESLENMESİ"NİN KANUNLA YASAKLANMASI

6) Yasa yapım sürecinin en tartışmalı başlıklarından biri de tehlikeli türler olmuştur. 5199 sayılı kanun ve diğer mevzuatların yol açtığı mağduriyetler defalarca raporlanmış, yıllar içerisinde bir çok davaya konu olmuş, düzenlemedeki kusurlar hem hayvanları, hem hayvan sahiplerini hem de bir çok vatandaşı mağdur edecek sonuçlara yol açmıştır. Dolayısıyla tüm yönleri ile etkin ve akılcı bir çözüm geliştirilmesi zarurieti bu konu ele alınırken çözüme yönelik düzenlemede ek hassasiyet gösterilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Ancak görülmektedir ki **düzenleme çözüm üretmek bir kenara, krizi büyütmek üzere tasarlanmıştır.** Düzenleme bu şekli ile yasalaşır ise "günü kurtarmak" açısından fayda sağlarken çok değil 6 ay sonra daha büyük bir kriz olarak toplumun önüne gelecektir.

Önerilen düzenleme yasanın temel amacının çok uzağındadır.

Yürürlükteki mevcut düzenlemede tehlike arz eden tür ve ırklar açıkça tanımlı iken yeni düzenleme önerisi bunu **hayvan hakları açısından onarılmaz ihlallere yol açacak biçimde** değiştirmiş, hangi ırkların tehlike arz ettiğinin **ilanını bakanlığın keyfiyetine** bırakmış ve yönetmelikle sınırsız düzenleme yetkisi bakanlığa devredilmek istenmiştir.

Uzun analiz ve değerlendirme süreçleri sonunda tehlikeli ırk konusunda ulaşılan en verimli çözüm önerisi çıktısı araştırma komisyonu raporuna da yansdığı şekliyle hayvanları, hayvanlardan kaynaklı insan mağduriyetleri ve hayvanların yaşam hakkını koruyacak çok yönlü çözüm yolu olarak **"ruhsatlandırma"** seçeneği şeklinde takdir görmüştür.

Ancak teklif çözüm için harcanan bütün çaba ve emekleri, bu emekler sonucunda ulaşılan çıktıyı yok saymış ve teklife etki eden bürokratların bireysel fobi ve ruhsal travmalarını teklife yansıtarak vücut bulmuştur.

Teklif yansıyan öneri **hayvanı korumayı amaçlayan yasada hayvan hakkını ihlal edecek bir diğer düzenleme olarak kayda geçmektedir.**

Gerekçeleri defalarca tartışılmış ve kayıtlara girmiştir. Tehlikeli ırk yoktur. Güçlü hayvanların kötü niyetli bireyler tarafından istismar edilerek agresif yetiştirilmesi sonucunda silah olarak kullanılıyor olduğu gerçeği ortadadır.

Bu gerçekten hareketle sözü edilen hayvanları sözü edilen şekilde kullanan bireyler cezalandırılmamakta, bu tür hayvanları edinenlere sorumluluk yüklenmekten kaçınılmaktadır. Bu çıktıya rağmen teklifin hayvanları istismar edenleri caydırmaya ve cezalandırmaya yönelik en ufak bir teşebbüs içermemesi, öte yandan bu amaçla yetiştirilmemiş ve hiç tehlike arz etmeyen hayvanların da sırf güçlü ırk olması nedeni ile yaşam hakkının gasp edilerek yasaklanıp ölüme sürgün edilmesi **asla hayvanı koruyucu bir öneri değildir.**

Bu anlayışın hakim olduğu mevcut mevzuatın yol açtığı sorun ve mağduriyetlerden belli ki ders çıkartılmamıştır. Konu yasa koyucu tarafından doğru algılanamamış ve doğru çözüm önerisi

ile sonuçlanmamıştır.

Fıkranın (1) bendinde yer alan tehlikeli hayvanları belirleme yetkisinin bakanlığa bırakılması **mevcut kanundaki türlere yenilerinin de eklenmesinin amaçlandığını** ortaya koymuştur.

Aile yanında yetişmiş uysal mizaçlı bir çok hayvan bu tanım nedeni ile haksız yere bakımevlerinde ölüme gitmiş ve bu durum geçmişten günümüze yoğun itirazlara neden olmuştur.

Tüm yönleri ile çözüm amaçlanıyorsa yasadan tehlikeli hayvan tanımı tümü ile kaldırılmalı ve komisyon raporuna yansıyan çözüm önerisine bağlı kalınmalıdır.

Mevcut mevzuatta bu ırklara yönelik yasak kapsamındaki eylemler "üretilmesi, sahiplenilmesi, ülkemize girişi, satışı ve reklamının yapılması, takas edilmesi, sergilenmesi ve hediye edilmesi" olarak yer almaktayken yeni düzenlemedeki tanıma "**sahiplenilmesi, barındırılması, beslenmesi**" ifadeleri eklenmiştir.

Bir canlının özellikle "**beslenmesi**"nin kanunla engellenmesi izah edilemez bir yaşam hakkı ihlalidir.

Kanunda "sahiplenilmesi ve barındırılması" ifadeleri de tanıma aynı art niyetle eklemiştir. Bir bireyin hususi olarak bu ırktan bir canlıyı edinmesi ile yaşamın olağan akışı içerisinde bir yerde bu ırktan bir canlıyla tesadüfi karşılaşmış olması üzerine zor durumda, yaşamı tehlike altında, aç/susuz, güçten düşmüş ve muhtaç bir canlıya insani/vicdani bir refleks ve ödev olarak yardım etmek istemesi, korumak maksadıyla barındırması, beslemesi birbirinden farklı eylemlerdir.

Tanımın genişletilmesindeki maksat insani ve vicdani sorumluluk ve ödev olan yaklaşımı yasayla engellemeyi amaçlamaktadır ve bu **doğrudan hayvanın yaşam hakkına hayvanları koruma kanunu altında saldırı anlamını taşımaktadır.**

Güçlü yapısı sebebi ile uzman kişilerin agresif karaktere sahip olduğu ve rehabilitasyonu mümkün olmadığını değerlendirdiği bir hayvanın varlığı söz konusu olduğunda el konulmuş olan, istismar edilmiş olan yahut sahipsiz/kontrolsüz statüsü kazanmış olan bir köpeğin sokağa gönderilmesi uygun olmayacağından bu tür durumlara yönelik olarak hizmet verecek tesisler yasada ayrıca tanımlanmalıdır.

Bu statüdeki hayvanların sağlık hizmeti üretilen geçici bakımevlerinde barındırılmaları hem geçici bakım evlerinin görev amacını gerçekleştirmelerini zorlaştırmakta hem de bu tesislerdeki viral ve enfekte vaka giriş çıkışları sebebi ile hayvanların sağlığını tehlikeye atmaktadır.

Kalıcı olarak yaşamını kontrol altında sürdürmesi gereken hayvanlara yönelik hizmetler hayvanların etolojik ihtiyaçlarına en uygun şartların sağlanabileceği özel tesisler oluşturularak verilmelidir.

Aynı zamanda felç, yaşlılık yahut hastalık ve sakatlık gibi nedenlerle yaşamını kontrol altında sürdürmesi gereken hayvanlar için de bu yönde tesisler zaruri bir ihtiyaçtır ve teklif bu yönde bir düzenleme içermemektedir.

* Evlerde bakılan ve el konarak barınaklara hapsedilen köpekler kısırlaştırılarak ailelerine geri verilmelidir.

* Dövüş için yetiştirilmemiş, sakin mizaçlı ve barınaklara düşen sahipsiz olanlar yeniden sahiplenilmelidir.

* Dövüş ve üretimden kurtarılanlar; köpek davranışları alanında eğitim almış veteriner hekimler tarafından mizaç testi ve rehabilitasyona tabii tutulup, bunlardan da uygun görülenler süreç içinde sahiplendirilmelidir. Dövüş için agresifleştirilmiş olanlar için rehabilitasyon çalışmaları yapılmalıdır. Bu bağlamda kanunda öngörülen "barındırmak ve beslemek" hususlarının da gözden geçirilerek, ülke genelinde bakımevlerinde ölümü bekleyen 4000 yakın bu türden hayvanın rehabilite edilerek yeniden sahiplendirilmelerinin önü açılmalıdır.

Kanun hayvan türleri ve ırkları arasında ayırım yapmadan onların haklarını koruyacak nitelikte olmalıdır.

YANILTICI KANAAT

7) Teklifte yer alan (Madde 5 - 14. satır) "**sahipsiz hayvanların çoğunluğunu sahipleri tarafından terk edilen hayvanlar oluşturmaktadır**" açıklama cümlesi **gerçeğe aykırı** bir kanaat ifadesidir. Bu kanaat cümlesini kanuna bilinçli olarak yansıtıldığı düşünülmektedir. Zira asıl sebebin kabulü demek 5199 sayılı yürürlükteki kanunun 17 yıl boyunca belediyeler tarafından uygulanmadığı ve belediyelerin görevini yerine getirmediğinin kabulü demek olacaktır.

Sahipsiz hayvanların büyük kısmının yerel yönetimler tarafından 5199 sayılı kanuna rağmen 17 yıl boyunca gerçekleştirilmemiş kısırlaştırma hizmeti nedeni ile **görev ihmalinin sonucu sokakta üreyen melez (belli bir ırka mensup farklı iki ırka mensup sokak köpeklerinin veya belli bir ırka mensup olmayan sokak köpeklerinin birbiri ile çiftleşmesi sonucu ortaya çıkan ve tanımlı ırkı bulunmayan) ırkların oluşturduğu** defalarca raporlanmıştır.

Kanaat cümlesinde ifade edilen sokağa terk eylemlerinin ise besleyici kökünün petshoplardaki hayvan satışı olduğu gerçeği saklanarak rant gruplarına dokunacak düzenlemeler güzelleştiriliyor.

Bilinen bu gerçeğin deforme edilmiş bir bilgi olarak yasada kanaat ifadesi olarak yer alması hukuk tekniği yönünden de kabul edilebilir değildir.

HAYVANLA CİNSEL İLİŞKİ REZALETİ

8) Teklifin "suçlar" başlığındaki düzenlemelerinde yer alan "**hayvanlarla cinsel ilişki**" tanımı hukukta örneği bulunmayan, kabulü mümkün olmayan bir tanım skandalıdır. Cinsel ilişki iki tarafın rızası ile gerçekleşen bir eylemdir ve hiç bir mevzuatta cinsel ilişki suç olarak tanımlanmamıştır, tanımlanamaz.

Cinsel suçların tanımı ve yasal karşılığı "saldırı, istismar ve tecavüz"dür. Hayvana yönelik cinsel suçların karşılığı olan tanım ise "**hayvanla cinsel ilişki**" değil "**hayvana yönelik cinsel saldırı, hayvana yönelik cinsel istismar**"dır.

Teklif hazırlanmadan evvel defalarca tartışılmış olan bu husus teklifte sehven değil bilinçli biçimde teklife bu şekilde yansımıştır. Tek başına bu bile teklife itirazı gerektirir.

Söz konusu düzenleme teklifinde yer alan yaptırımlar ise caydırıcılıktan yoksundur. Hayvana yönelik cinsel saldırı veya istismarın karşılığı olarak yapılacak düzenlemelerde mutlak ertelenemez hapis cezası olmalıdır.

Söz konusu kişiler için zoofili sebebiyle psikolojik rehabilitasyon şartı konmalıdır.

AV VE AVCILIK

9) Mevcut yasada üçüncü bölümün konusu olan Hayvan Koruma Yöntemi başlığındaki "koruma kurulları"na yönelik hükümler sunulan teklif metninde yer alması beklenen düzenlemeleri içermemektedir.

Hayvanların yaşam haklarını güvence altına alması hedeflenen yasa çalışmaları sürecinde toplumdaki **en önemli beklentilerden biri ise av ve avcılığın yasaklanması** olmuştur. Sunulan teklif ise av ve avcılığı yasaklamak yerine bu katliam ve vahşeti görmezden gelmeyi, yok saymayı tercih etmiştir. Bu şekli ile teklif uzun süredir kamuoyundaki tepkilere kulak tıkayarak beklentiği görmezden gelmektedir. Yasanın revizyonu hayvan haklarını ve hayvanları korumayı temel hedefe alması gerekirken; bu revizyona duyulan ihtiyacı da kamuoyu beklentisinin tetiklediği unutulmamalıdır. Mevcut kanunun ilgili maddesinde "Hayvanları koruma kurulu münhasıran hayvanların korunması, sorunların tespiti ve çözümlerini karara bağlamak üzere; av ve yaban hayvanlarının ve yaşama alanlarının korunması ve avcılığın düzenlenmesi hususlarında alınmış olan Merkez Av Komisyonu kararlarını göz önünde bulundurarak" şeklinde yer alan madde tümüyle kaldırılmalı, hali hazırda sürdürülen av ve avcılık faaliyetlerinin tamamını yasaklayan ve ceza hükmü de içeren düzenleme yapılmalı, sayıları hızla azalan hayvan türlerinin korumaya alınmasını sağlayacak ek düzenlemeler oluşturulmalıdır.

HAYVAN KORUMA YÖNTEMLERİ

10) (Yürürlükteki yasadaki) Hayvan Koruma Kurulları düzenlemesinde "Hayvanların korunması ve kullanılmasında onların yasal temsilciliği niteliği ile bu kanunda belirtilen görevleri yerine getirmek" cümlesindeki "**kullanılması**" ibaresi kaldırılmalıdır.

BAĞIŞ VE YARDIMLARIN AMACA UYGUN KULLANIMI

11) Sunulan teklifte mevcut kanunun 19. maddesine yönelik değişikliğe dair düzenleme metnine aynı ve nakdi yardımın amaca uygun kullanımı ve denetimine ilişkin bağlayıcı hüküm eklenmelidir.

HAYVANAT BAHÇELERİ

12) Teklifte mevcut kanundan revize edilmesi teklif edilen ve kanun gerekçelerinin 9. maddesinde söz edilen "**hayvanat bahçeleri**" tanımı kanun teklifinden tümüyle kaldırılmalıdır. Hayvanların hangi ad altında olursa olsun (**doğal yaşam parkı ve sair**) ait oldukları ortamlardan kopararak insan eliyle inşa edilmiş tesislerde barındırılmaları yasaklanmalıdır. Kaçakçılık, doğal yaşam alanları olan yaban hayatı sahalarında güçten düşme, yaralanma, sakatlanma ve sair sebeplerle bakım, tedavi ve gözetim için koruyucu faaliyetlere yönelik ihtiyaçlar bu hizmetler için kurulacak rehabilitasyon merkezleriyle sağlanmalı ve rehabilite edilen hayvanlar ait oldukları yaban hayatı sahalarına geri bırakılmalıdır. Ülkemize kaçak yollarla sokulan ancak anavatanı ülkemiz olmadığı için ülkemizde doğal yaşam sahası bulunmayan yaban hayvanların ait oldukları coğrafyalarda doğal yaşam sahalarına dönüşünü tesis maksadıyla uluslararası işbirliğine imkan sağlayacak bakanlık faaliyetlerinin önünü açacak düzenleme oluşturulmalıdır.

4(k) ÇELİŞKİSİ

13) Teklifte yürürlükteki mevzuatın 4. maddesinin (k) bendinin ihlalinin idari yaptırımına yönelik hükmün revize edilmesine dair düzenleme yer almaktadır. Oysa mevcut mevzuatın 4.

maddesinin (k) bendi kendi içinde çelişmektedir ve mevcut mevzuatta bu çelişki nedeni ile idari işlem hükmü bulunmasına rağmen idari yaptırım hükmü uygulanamamaktadır. Yasa koyucunun yürürlükteki kanunu hazırlarken bu maddede hedeflediği sonuç bireylerin sahiplendikleri hayvanların ticari maksatlı üretimini önlemekle beraber bu amaca hizmet etmeyecek sınırı çizen yavru edinme hakkını korumaktır. Aynı zamanda bu sınırlamanın bir diğer maksadı kontrolsüz üremeyi engellemektir. Ancak "**kısırlaştırma esastır**" ve "**yavru almak isteyenler yavruları bakanlığa kaydettirerek...**" şeklinde aynı madde içinde peş peşe yer alan iki hüküm birbirini çürütmektedir. Dolayısıyla bu maddenin ihlaline yönelik idari yaptırım maddesini de uygulanamaz kılmaktadır. Yeni düzenleme teklifinde **bu çelişki giderilmemiş** ancak idari yaptırıma yönelik düzenlemede idari para cezasının miktarı artırılmıştır. Bu şekliyle artırılan idari para cezasına ilişkin **yeni hüküm de uygulanamaz niteliktedir**.

Yürürlükteki kanunun 4 (k) maddesi "Toplu yaşanan yerlerde beslenen ve barındırılan kedi ve köpekler sahiplerince 1 defadan fazla olmamak üzere yavrulatilabilir. Hayvan sahipleri doğacak olan yavruları kayıt altına aldirmekle ve bakmakla veya ev hayvanları ile kontrollü hayvanları bulundurma ve sahiplenme şartları, hayvan bakımı ve korunması konularında verilecek eğitim ile ilgili usul ve esaslara uygun kişilere kayıt altına aldirtarak bila bedel verebilirler. Kontrolsüz üremeyi önlemek amacıyla, süt annelik dönemini tamamlayan hayvanların sahipleri tarafından kısırlaştırılması esastır." şeklinde değiştirilmelidir.

ADLİ VE İDARİ CEZALAR

14) Yürürlükteki 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununun idari para cezalarının bir bölümünde yeni düzenleme teklif edilmiştir. Aynı zamanda suçlar başlığı açılarak bir takım hapis cezaları ilave edilmiştir. Yapılan yeni düzenleme eskisinden çok da büyük bir fark ve yenilik sağlamamakta ve caydırıcılığı bulunmamaktadır.

Oysa hayvanlara yönelik işlenecek suçların mutlak hapis cezası ile sonuçlanması beklentisi söz konusu olmuştu. İnfaz yasası nedeni ile HAGB ile sonuçlanacak düzenlemeler yapmak **kamuoyundaki beklentiyi karşılıyor gibi gösterse de uygulamada aldatmaca** yorumlarına sebep olacaktır. HAGB ile sonuçlanacak her eylem hükümete duyulan güveni sarsacaktır. **Cezasızlığın devamı niteliğinde** olan bu ceza önerileri bu güne dek **kesilen ama tahsil edilemeyen idari para cezalarından, verilen ama uygulanamayan hapis cezalarına dönüşümden** başka bir anlam ifade etmeyecektir. O sebeple hapis cezalarına yönelik mutlak olarak "**ertelenemez**" şerhi eklenmelidir.

*** 4. maddenin birinci fıkrasının (k) bendinin ikinci cümlesine aykırı davrananlara hayvan başına binikiyüz Türk Lirası idari para cezası teklif edilmektedir.

k) Kontrolsüz üremeyi önlemek amacıyla, toplu yaşanan yerlerde beslenen ve barındırılan kedi ve köpeklerin sahiplerince kısırlaştırılması esastır. Bununla birlikte, söz konusu hayvanlarını yavrulatatmak isteyenler, doğacak yavruları belediyece kayıt altına aldirtarak bakmakla ve/veya dağıtımını yapmakla yükümlüdür.

*** 5. Maddenin birinci ve ikinci fıkrasında yazılı hükümlere idari para cezası içeren teklif maddesi yasanın ruhuna aykırıdır. Temel hedefi hayvanları korumak olan kanunla çevre ve insan faktörleri öncelenerek idari yaptırım düzenlenmesi kanunun amacı dışında bir düzenlemedir. Yine aynı hedef gözetilerek hayvanların üretilip satılmasını düzenleyen üretim ve satışa imkan veren

tüm düzenlemeler de kaldırılmalıdır.

*** 7. maddenin hükümlerine aykırı davrananlara verilecek para cezası 1.000 (Bin) TL olarak teklif edilmektedir.

(Madde 7: "Hayvanlara tıbbî ve cerrahi müdahaleler sadece veteriner hekimler tarafından yapılır. Kontrolsüz üremenin önlenmesi için, hayvanlara acı vermeden kısırlaştırma müdahaleleri yapılır.")

Sözü edilen ihlal "Hayvanlara tıbbî ve cerrahi müdahalelerin sadece veteriner hekimler tarafından yapılacağından bahisle bunun ihlalini" konu almaktadır. **Veteriner hekim dışında bir hayvana tıbbi ve cerrahi müdahalede bulunulması eylemine öngörülen idari para cezası caydırıcılıktan yoksundur.** İlaveten bu yaptırım dışında "suç" kapsamına alınmayan bu eylem için **adli işlem yapılması olanaksız kılınmış ve hapis cezası da öngörülmemiştir.** Bir canlıya "hayvan acillerinde ilkyardım" dışında değerlendirilebilecek ve düzenlemenin konusu olan tıbbi ve cerrahi müdahalede bulunmak hayati tehlikeler içermekteyken eylem bu düzenlemede teklif edilen yaptırımla **hafif kusur** olarak nitelenmiştir.

İlgili düzenlemede teklif edilen idari ceza miktarı artırılmalı, suçlar bölümünde de adli işleme imkan tanıyan düzenlemeye gidilmelidir.

*** Taksirle veya kasten bir hayvan neslinin yok olmasına neden olacak her fiil suç olarak tanımlanmalıdır. Ertelenemez ve paraya çevrilemez hapis cezası ile cezalandırılmalıdır.

*** Teklifte 9. maddenin ihlaline ilişkin "bin ikiyüz TL" idari yaptırım düzenlenmektedir. Söz konusu maddenin ihlaline yönelik adli işlem yolu kapalı tutulmuş, hapis cezası getirilmemiştir.

(Madde 9: Hayvanlar, bilimsel olmayan teşhis, tedavi ve deneylerde kullanılamazlar. Tıbbî ve bilimsel deneylerin uygulanması ve deneylerin hayvanları koruyacak şekilde yapılması ve deneylerde kullanılacak hayvanların uygun biçimde bakılması ve barındırılması esastır. Başkaca bir seçenek olmaması halinde, hayvanlar bilimsel çalışmalarda deney hayvanı olarak kullanılabilir. Hayvan deneyi yapan kurum ve kuruluşlarda bu deneylerin yapılmasına kendi bünyelerinde kurulmuş ve kurulacak etik kurullar yoluyla izin verilir.")

Aynı maddede yetkisiz hayvan deneyi yapanlara ise "dörtbin beşyüz TL" idari para cezası düzenlenmektedir. Söz konusu ihlale yönelik adli işlem yolu kapalı tutulmuş, hapis cezası getirilmemiştir.

Yukarıda söz edilen düzenlemelerin caydırıcılıktan yoksunluğu üzerine tarafımızca değerlendirme yapılmayacaktır zira bu madde hayvan deneylerine ilişkindir ve beklenti hayvan deneylerinin yasaklanması yönündedir. Deneylere izin veren ve istismarın şeklini çizen bu düzenleme kabul edilemez. İlgili açıklama düzenlemeye yönelik duruma dair bilgi vermek amacıyla yazılmıştır.

Tekliften hayvan deneylerine izin veren hükümler bütünüyle kaldırılmalı, yasaklayıcı hükümler getirilmeli ve ihlali ağır para cezası ile karşılık bulmalıdır.

Karşılığı hayvanlar üzerinde diri diri **kesi(ler), kimyasallara maruz bırakma, yanık(lar) oluşturma, kırık(lar) oluşturma, açlık, korku gibi yüksek fiziksel ve psikolojik işkence** demek olan ve buna imkan tanıyan bir düzenlemeye adı **hayvanları koruma kanunu olan bir kanunda imkan tanınmaz.** Bu düzenlemeler yasanın amacına bütünüyle aykırı, **bizatihi hayvanı korumak yerine işkence ve eziyeti legal hale getirmek anlamını taşımaktadır.** Anılan

eylemlerin bir canlıya yapılmasına izin verilen bir yasaya hayvanları koruma kanunu demek aklın kabul edebileceği bir durum değildir.

*** 10. maddeye atıfta bulunan düzenleme hayvanların ticaretini olanaklı kıldığından ilgili düzenlemelerin bütünü kaldırılmalıdır.

*** Teklifte 11. maddenin 1 ve 2. fıkrası saklı kalmak üzere ihlaline "Bin beşyüz TL" idari para cezası ve 3 aydan 2 yıla kadar hapis cezası teklif edilmektedir.

(Madde 11- Hayvanlar, doğal kapasitesini veya gücünü aşacak şekilde veya yaralanmasına, gereksiz acı çekmesine, kötü alışkanlıklara özendirilmesine neden olacak yöntemlerle eğitilemez. Hayvanları başka bir canlı hayvanla dövüştürmek yasaktır. Folklorik amaca yönelik, şiddet içermeyen geleneksel gösteriler, Bakanlığın uygun görüşü alınarak il hayvanları koruma kurullarından izin alınmak suretiyle düzenlenebilir.")

Mevcut kanunun 11. maddesinin 1. ve 2. fıkrasında belirtilen hayvan dövüşlerinin folklorik ve geleneksel niteliğini içeren hükümleri kaldırılmalı ve yasaklayıcı düzenlemeyle bunun ihlaline ilişkin suçlar bölümündeki hayvan dövüşleri düzenlemesi nitelik istisnası tanınmaksızın düzenlenmelidir. **Gelenek adı altında hayvan dövüşü** kabul edilemez.

*** Mevcut kanunun 14. maddesinin ihlallerini konu alan idari ve adli cezaların bütünü beklentiye karşılamadığı gibi caydırıcı niteliğe de sahip değildir. İlgili suçlara dönük düzenlemede teklif edilen yaptırımlar infaz yasası yönünden HAGB ile sonuçlanmaya mahkum ve yatar sınırdaki yer almadığından cezasızlık anlamına gelmektedir. İdari para cezalarında da caydırıcılıktan uzak olmasıyla beraber bugüne dek verilen para cezalarının dahi tahsilat oranı son derece düşüktür.

NOT: Madde metninde üzeri çizili kısımlar yeni yasa teklifinde maddeden çıkarılması teklif edildiğinden üstü çizili gösterilmiştir.

Madde metninde koyu harfle altı çizili yer alan kısımlar mevcut kanun metninde bulunmayan ancak yeni yasa teklifinde maddeye eklenmesi teklif edildiğinden altı çizili olarak eklenmiş ve gösterilmiştir.

Aşağıda yer alan maddelerin cümle sonunda < > işaretli kısımları kapsayan hususlar yeni yasa teklifinde bulunan idari para cezaları ve adli cezaları ifade etmektedir.

Madde 14- Hayvanlarla ilgili yasaklar şunlardır:

a) Hayvanlara kasıtlı olarak kötü davranmak, ~~acımasız ve zalimce işlem yapmak~~ dövme, aç ve susuz bırakmak, aşırı soğuğa ve sıcağa maruz bırakmak, bakımlarını ihmal etmek, fiziksel ve psikolojik acı çektirmek. <1.500 TL>

b) Hayvanları, gücünü aştığı açıkça görülen fiillere zorlamak. <1.500 TL>

c) Hayvan bakımı eğitimi almamış kişilerce ev ~~ve süs~~ hayvanı satmak. < Mevcut hüküm geçerli -600 TL- >

d) Ev ~~ve süs~~ hayvanlarını onaltı yaşından küçüklere satmak. < 2.000 >

e) Hayvanların kesin olarak öldüğü anlaşılmadan, vücutlarına **tedavi maksatlı olmayan** müdahalelerde bulunmak. < 1.500 TL+ >

f) Kesim hayvanları ve 4915 sayılı Kanun çerçevesinde avlanmasına ve özel üretim çiftliklerinde kesim hayvanı olarak üretimine izin verilen av hayvanları ile ticarete konu yabani hayvanlar dışındaki hayvanları, et ihtiyacı amacıyla kesip ya da öldürüp piyasaya sürmek. < 11.000 >

g) Kesim için yetiştirilmiş hayvanlar dışındaki hayvanları ödül, ikramiye ya da prim olarak dağıtmak. <1.500 TL >

h) Tıbbî gerekçeler hariç hayvanlara ya da onların ana karnındaki yavrularına veya hayvan üretimi hariç yumurtalarına zarar verebilecek suni müdahaleler yapmak, yabancı maddeler vermek. < 11.000 TL >

i) Hayvanları hasta, gebelik süresinin 2/3'ünü tamamlamış gebe ve yeni ana iken çalıştırmak, uygun olmayan koşullarda barındırmak. < 1.500 TL >

j) Hayvanlarla cinsel ilişkide bulunmak, ~~işkence yapmak~~. < 6 aydan 3 yıla kadar hapis + 100 günün üzerinde adli para cezası >

k) Sağlık nedenleri ile gerekli olmadıkça bir hayvana zor kullanarak yem yedirmek, acı, istrap ya da zarar

veren yiyecekler ile alkollü içki, sigara, uyuşturucu ve bunun gibi bağımlılık yapan yiyecek veya içecekler vermek. < 1.500 TL + >

l) ~~Pitbull Terrier, Japanese Tosa~~ gibi **Bakanlıkça belirlenen** tehlike arz eden hayvanları üretmek; **sahiplenmek, sahiplendirmek, barındırmak, beslemek**, ülkemize girişini, satışını ve reklamını yapmak; takas etmek, sergilemek ve hediye etmek. < 11.000 >

(Aşağıda yer alan (m) ve (n) fıkraları yürürlükteki yasada yer almayan ve yeni yasa teklifinde bulunan ek maddeler

m) Hayvanlara işkence yapmak veya acımasız ve zalimce muamelede bulunmak <6 aydan 3 yıla kadar hapis >

n) Ev hayvanını terk etmek < 2.000 >

*** Teklifte mevcut kanunun 20. maddesinin ihlalini düzenleyen yürürlükteki 28 (l) maddesinde revizyona gidilerek teklifle beraber kanunun 28 (k) maddesi olarak yürürlüğe girmesi önerilen maddede yürürlükteki kanunun 20. maddesinin ihlali halinde ihlalin gerçekleştiği her ay için 21.000 TL idari para cezası teklif edilmiştir.

"MADDE 20 - Hayvanların korunması ve refahı amacıyla; yaygın ve örgün eğitime yönelik programların yapılması, radyo ve televizyon programlarında bu konuya yer verilmesi esastır. Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ile özel televizyon kanallarına ait televizyon programlarında ayda en az iki saat, özel radyo kanallarının programlarında ise ayda en az yarım saat eğitici yayınların yapılması zorunludur. Bu yayınların % 20' sinin izlenme ve dinlenme oranı en yüksek saatlerde yapılması esastır. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu görev alanına giren hususlarda bu maddenin takibi ile yükümlüdür."

15/02/2011 tarihinde TBMM'nde 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun görüşülmüş ve oylanarak kabul edilmiştir. Bu kanun 03/03/2011 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Sözü edilen 6112 sayılı kanunun 48. maddesinin ikinci bendi "4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun dışında, diğer kanunlarda medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara zorunlu yayın yükümlülüğü getiren hükümler uygulanmaz" hükmünü içermektedir.

2011 yılından bu yana **yürürlükte olan 6112 sayılı kanun nedeniyle 5199 sayılı kanunun 20. maddesi "yok" hükmü almıştır.** Dolayısıyla 6112 sayılı kanunun yürürlüğe girmesiyle beraber 5199 sayılı kanunun **yok hükmü alan 20. maddesi uygulamadan kalktığından, 20. maddenin ihlalini düzenleyen 28 (l) bendindeki idari yaptırım da yok hükmü kazanmıştır.** Uygulanabilirliği bulunmamaktadır.

Teklifte **28 (k) maddesi olarak yürürlüğe girmesi önerilen bu yaptırım kararının kabul edilse dahi uygulanabilirliği mümkün değildir.** Zira 28 (k) olarak önerilen düzenleme 5199'un 20. maddesinin ihlali halinde idari yaptırım öngörüyor ve 5199'un 20. maddesi açıklanan nedenlerle yok hükmünde olduğundan ve teklifte bu maddenin yeniden tesis edilmesi açısından bir düzenleme de yer almadığından bu idari yaptırımın uygulanabilmesine olanak bulunmamaktadır.

DEĞERLENDİRME

:

Yasa koyucu süreç boyunca kendilerine STK'lar tarafından sunulan rapor, görüş ve

önerileri okumuş olsa 20. maddenin yok hükmünde olduğunu fark etmiş olacak, meclise sunulan ve aylar/yıllar süren hazırlık aşamalarının ürünü olması gereken/olduğu düşünülen kanun teklifini bu denli küçük düşürecek ve ciddiyetsiz bir teklif konumuna düşürmemiş olacaktır.

Teklifte yer alan bu düzenleme STK'lar ile gerçekleştirilen müzakere süreçlerinin dikkate alınmadığı, STK'ların sunduğu görüş, öneri ve raporların okunmasına dahi lüzum görülmediği gerçeğini ortaya koymaktadır.

Teklif metninin meclise sunulmasına kısa zaman kala hayvan hakları alanındaki tüm STK'ların ısrarla teklifin meclise sunulmadan evvel STK'lar ile son şeklinin istişare edilmesi, paylaşılması talebi karşılanmamış, yasa teklifi sır gibi saklanmıştır.

O süreç boyunca anlamlandıramadığımız bu yaklaşımın gayesi de geline noktada ortaya konan teklif metnindeki en hayati kusur ve yanlışlardan görülüyor ki STK'lar tüm bu süreçte sadece göstermelik olarak ve fikrine başvuruluyormuş gibi yapılarak muhatap alınmış.

Ne acıdır ki; hepimize "açıklanınca alkışlarla karşılayacaksınız", "devrim gibi bir yasa olacak" denilerek hazırlanan ve sonuç olarak ortaya konan teklif metni bu ciddiyetsizlikle hazırlanmış ve sonuçlanmıştır.

Şu anılan maddeye bakıldığında bu teklif yasalaşır ve uygulanabilirliği kabul edilirse hukuk tarihinde ilk kez yok hükmündeki bir kanun maddesi gerekçe gösterilerek ihlalinden bahisle ceza konusu edilmesi bakımından devrim olarak anılabilir elbette ve alkışı hakettiği söylenebilir.

*** 21. maddeye aykırı hareket edenlere verilecek ceza miktarı caydırıcı olmalıdır. Bir hayvana çarpmak kaza ile olabilir ama onu ölüme terk etmek kasıtlı bir davranıştır. Kasten ölüme terk etmenin cezası ertelenemez ve paraya çevrilemez hapis cezası olmalıdır.

*** Mevcut kanununun 22. maddesi , hayvanat bahçeleri ve doğal yaşam parkları adı altında kurulacak yerlerin hayvanların doğal ortamlarından başka yerlerde eziyet çekmelerine sebebiyet verecek olması nedeni ile yasaklanmaları istendiğinden tümüyle kaldırılmalıdır. "Maddede düzenlenen kabahatlerin" cümlesindeki kabahat ibaresi suç olarak değiştirilmelidir. Bu suçların ölüme sebebiyet vermesi halinde, maddede adı geçen resmi ve sivil kurum kuruluşlarına mensup kişilere caydırıcı idari para cezası ve ertelenemez hapis cezası getirilmelidir.

*** Maddede düzenlenen suçlara konu olan ve 24. Madde uyarınca el konulan kedi-köpekler ile diğer hayvanlar etolojik ve psikolojik özelliklerine uygun alanlarda rehabilite edilerek sahiplendirilmeli veya doğal yaşam alanlarına geri döndürülmelidirler.

ŞİKAYET VE SORUŞTURMA

15) Sahibi tarafından işlenen suçlarda dahil olmak üzere bu maddede belirtilen suçların

işlenmesi halinde savcılıklara re'sen soruşturma izni verilmelidir. Hayvana karşı işlenen suçlarda ancak "suç üstü yapılma" durumunda şikayetçi olunabilecek, suç Tarım Müdürlüklerine ihbar edilebilecek ve müdürlük şikayetde bulunacak, tüm soruşturma sürecini bu müdürlükler yürütecek, bu kurum uygun gördüğü takdirde suç duyurusunda bulunacak. Yapılan düzenleme kişi ve sivil toplumun bu hukuki süreçlere müdahil olabilmesini engellemektedir. Uygulamada keyfiyet doğuracaktır. Şikayet ve soruşturma için aracı kurum yöntemi kabul edilebilir değildir ve hak arama yolunu tıkamaktadır.

Hayvan sahibi ya da herhangi bir kurumun şikayet şartı aranmaksızın re'sen soruşturma açılabilmesi ve suç herkes tarafından ihbar edilebilmelidir. Savcılıklarda iş yükünü azaltmak için aynı kadın ve çocuklara karşı işlenen suçlarda olduğu gibi "Hayvan Suçları Soruşturma Büroları", "Basın Savcılıkları" gibi ihtisas savcılıkları kurulmalıdır.

KISIRLAŞTIRMA ve REHABİLİTASYON

16) Sahipsiz hayvanlara yönelik kısırlaştırma ve sokak popülasyonunun kontrolü yasal düzenlemeye en çok ihtiyaç duyulan konulardan biridir. Sokak hayvanı popülasyonunun durdurulması ve önlenmesi, geriletilmesi ve makul sınıra düşürülmesi ancak doğru tespit ve doğru çözüm yolları ile mümkündür.

Yapılacak yasal düzenleme süreçlerinde belirtmiş olduğumuz en hayati husus; sokak popülasyonunun büyüğünün kırsal alanlarda olduğu, belediyelerin şehir merkezlerindeki sokak köpeklerini zaman içinde toplayarak kırsal alanlara taşıdığı ve üremenin de kontrolsüzce arttığı bölgeler ülke genelinde nüfusun düşük olduğu kırsal yerlerdir.

Ekseriyetle kamuoyuna yansıyan "sokak çeteleri", "köpek saldırıları" söylem ve eylemleri bu bölgeleri işaret etmektedir.

O sebeple kısırlaştırma faaliyetleri planlaması insan nüfusuna endeksli olmamalıdır. Bir bölgenin insan nüfusu ele alınarak planlanacak kısırlaştırma programı mevcut popülasyonu kontrole yönelik çalışmaların başarısızlıkla sonuçlanmasına yol açacaktır. Teklifte tüm ikazlarımıza rağmen insan nüfusu ölçekli planlamaya gidilmiştir. Bunun kaçınılmaz neticesi başarısızlıktır.

Halihazırda yerel yönetimlerden bu hizmetleri veren belediyelerde sağlık hizmetleri kadrolarında istihdam edilen Veteriner Hekimlerin sayısı da insan nüfusuna endeksli kadro sayısı oluşturulduğundan nüfusu yoğun ancak sokak popülasyonu düşük bölgelerde ihtiyaç fazlası veteriner hekim istihdamı, nüfusu düşük ancak hayvan popülasyonu yüksek bölgelerde yetersiz veteriner hekim istihdamı olarak ortaya çıkmaktadır. Teklif bunu onarıcı nitelikten yoksundur.

Nüfusu 25 .000 altında olan yerleşim alanlarında da mutlaka sabit rehabilitasyon merkezleri ve sağlık tesisleri kurulması kanunda yer almalıdır.

MOBİL KISIRLAŞTIRMA

17) Kanunda yer alan "geçici üniteler" ibaresi kaldırılmalıdır. Geçici ünitelerden kasıt mobil kısırlaştırma ve bu uygulama T.B.M.M. Hayvan Hakları Araştırma Raporu'nda da belirtildiği gibi son derece sağlıklı ve çağ dışı bir uygulamadır. Tecrübe edilmiştir ki; bu şekilde

yapılan kısırlaştırma iş ve işlemleri hayvan ölümlerine sebebiyet vermektedir.

KISIRLAŞTIRMA HİZMETLERİNDE TAŞERON

18) Hayvanların toplanması, bakımevlerindeki tedavi ve kısırlaştırılmaları, alındığı yere bırakılması hizmetleri bir çok belediye tarafından ihale yapılarak hizmet alımı yöntemi ile aracı firmalara devredilmektedir.

Hayvanlara tamamen ticari meta olarak bakan taşeron firmalar sebebi ile sayısız hayvan acı çekmekte ve ölmektedir. Hayvanlara yönelik kısırlaştırma ve popülasyon kontrolü hizmetlerinde taşeron olanağı kesin olarak ortadan kaldırılmalıdır ve yasaklanmalıdır.

Ehil olmayan kişilerin, ehil olmayan yöntemlerin kullanılması, maliyetin düşürülmesi gibi faktörler sebebi ile hayvanlara yapılan insanlık dışı uygulamalar kamuoyunda büyük tepkilere de sebep olmaktadır.

Serbest veteriner hekim muayenehane, poliklinik ve hastanelerinden hizmet alımı ise sadece tedaviler ile sınırlanmalıdır. Özellikle mobil firmalardan yapılan hizmet alımlarının büyük bir kandırmaca olduğu geçmişte yapılan çalışmaların sonuçlarından anlaşılmıştır.

Hedefi kar sağlamak olan bu firmalar kısırlaştırma çalışmalarını bir biçimde "sürüm kazancı" hesabıyla kusurlu ve eksik şekilde gerçekleştirmektedir. Ön tetkik ve tedaviler yapılmadan (örneğin uyuzlu hayvanların kısırlaştırılmadan evvel en az bir aylık bir tedavi süreci vardır) hayvanları opere ederek narkozdan çıkamamasına ya da operasyon sonunda nekahet dönemini beklemeden sahaya bırakarak enfeksiyon kapıp ölmelerine neden olunmaktadır.

Üstelik kısa süre içinde doğru kısırlaştırılmamış hayvanların üreme yeteneğini tam olarak kaybetmemesi sebebi ile yeniden yavruladıkları ve sayının hızla eskisinden daha fazla arttığı görülmektedir. Amaçları kar sağlamak olan bu firmalar bunu kasıtlı yapmaktadırlar zira eğer kısırlaştırılacak hayvan kalmazsa bu alandan kazanç sağlamaları imkansız hale gelecektir.

Doğru ve kalıcı sonuç verecek kısırlaştırma çalışmaları ancak yurt çapında eş zamanlı biçimde her il, ilçe ve beldenin kendi sınırları dahilinde kuracağı sabit kısırlaştırma ve tedavi merkezlerinde, zamana yayılı olarak, planlı ve düzenli şekilde gerçekleştirmesi ile mümkün olabilir.

YUNUS PARKLARI

19) Teklifte Yunus Parklarına yönelik düzenleme istismara açıktır. Her ne kadar yeni Yunus Parkları'nın açılması engellenmekte ise de var olanların tasfiye sürecine yönelik düzenlemeler kusurludur. Yasak olmasına rağmen Türkiye denizlerindeki yunuslar yasadışı olarak yakalanarak el altından bu

merkezlere getirilmektedir. Ölen deniz canlılarına çip takılması, ölenlerin yenileri ile değiştirilemeyeceği anlamına gelmez. Zira ölen hayvandan çip kolayca çıkarılıp yeni gelene takılabilir. Ayrıca bu yerlerdeki hayvanlar için tam bir işkence yerleri olan bu merkezlerde hayvanların ölene kadar bu koşullarda çalıştırılması tam bir özgür yaşam hakkı ihlalidir. Tüm Yunus Parkları'nın 1 yıl içerisinde tasfiye edilecek şekilde sınırlandırılması gerekliliği konuşulmuş

ve uzlaşmış ancak yasa teklifine yansımamıştır.

Sayısı 30 civarında olduğu düşünülen yunusların devlet tarafından oluşturulacak rehabilitasyon merkezlerinde yurtdışında bu konuda faaliyet gösteren kuruluşlardan da destek alınarak rehabilitasyon sürecine alınması sağlanmalıdır.

Yunus parklarına ilişkin düzenleme teklifi, bu yerlerdeki kanuna aykırı davranışları gerçekleştirenlere hayvan başına 25.000 TL idari para cezası ile cezalandırmayı öngörmektedir. Bu rakam bir yunus parkının aylık işletme kirasından daha düşüktür. Bir yunusun bu merkeze getirilmesi için satın alınırken yapılan harcamaları daha yüksektir. Bir yunustan bu merkezlerde seans başına kazanılan para binlerce Euro'dur. Bu tablo karşısında 25.000 TL'lik idari cezanın caydırıcılığından söz edilebilmesi mümkün değildir.

KAT MÜLKİYETİ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK

20) Kat Mülkiyeti Kanununda değişiklik yapılması yasa teklifi sürecindeki başlıklardan biri olmasına karşın teklife konu edilmemiştir. Yönetim planlarında yer alan "hayvan beslenmesi ve barındırılması" ilişkin düzenlemeler keyfiyet içerdiğinden mağduriyetlere sebep olmaktadır.

Bu sebeple ilgili kanuna eklenecek bir ek madde ile bu sorun ortadan kaldırılmalı ve ilaveten lojmanlar için de aynı önlem alacak düzenleme yapılmalıdır.

TCK 257

Görevi kötüye kullanma suçu

21) Yeni kanuna yönelik en büyük beklentilerden biri de belediyelerin ceza kapsamına alınması ile herhangi bir görevin kötüye kullanımı ile doğan hayvanlara yönelik hak ihlallerinin görev suçu kapsamına alınması beklentisiydi. Ne yazık ki kanun bu yönde bir düzenleme önermemektedir.

TCK Madde 257'de "kişilerin mağduriyeti" ifadeleri "kişilerin ve hayvanların mağduriyeti" şeklinde değiştirilmelidir.

TCK 257:

(1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

HAVAI FİŞEK

22) Her yıl havai fişekler ve tehlikeli elektrik hatları yüzünden binlerce kuş hayatını kaybetmektedir. Yılbaşı gecelerinde havai fişekler nedeniyle atmosfere yayılan partikül miktarı 5 bin tonu bularak, motorlu taşıt trafiği nedeniyle bir yıl boyunca atmosfere yayılan zararlı gaz miktarının yüzde 17'sine tekabül ediyor.

Havai fişeklerden çıkan Hidrokarbon, Perchlorate, Arsenic gibi kanserojen kimyasal ve gazlar atmosfere yayılıyor, kül kalıntıları toprağa savrulurken hepimizi içten içe öldürüyor. Tüm bu nedenlerden dolayı insan, çevre ve hayvan sağlığını tehdit eden, tamamen israf ve gösterişe yönelik havai fişeklerin kullanımı yasaklanmalıdır.

TBMM Hayvan Hakları Araştırma Komisyonu Raporu'nda, havai fişeklerin kuşların göç

yolları üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğu, hayvanların gürültüden ve rahatsız edici unsurlardan uzak durmak

istedikleri, doğal yolları bozulduğu için popülasyonlarının olumsuz yönde etkilendiği, yavrular ve anaçların gürültüden panik olarak kötü etkilendikleri, göçmen kuşların bu panikle yollarını kaybettikleri, sağa sola çarpmalarının yaralanmalara ve ölümlere yol açtığı belirtilmektedir.

Komisyon raporunda bu durumun önlenmesi amacıyla havai fişek izninin sıkı kurallara bağlanarak istisnai bir durum haline getirilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

Ancak kanun teklifinde havai fişeklere dair hiç bir düzenleme ve hüküm yer almamaktadır.

GÜMRÜKLERDE EL KONULAN HAYVANLAR

23) Yasa çalışmaları sürecinin konu başlıklarından biri de gümrüklerde el konulan hayvanlar konusu olmuştur. Kamuoyuna her ne kadar çok fazla yansımıyor olsa da çeşitli sebepler ile aşı, karne, titre eksikliği yahut benzer sair sebepler ile ülke giriş çıkışlarında el konulan hayvanlar cansız birer varlık gibi gümrük malları arasına terk edilmekte, küçük kafeslerinde su ve beslenme ihtiyaçları karşılanmamakta yahut yetersiz karşılanmakta, hareket ve egzersiz ihtiyaçları karşılanmamakta, buldukları küçük kafeslerde giderdikleri tuvalet ihtiyaçları sonrası kendi dışıklarının üzerinde yatmaya, barınmaya devam etmekte, son derece sağlıksız koşullar altında insanlık dışı muamelelere maruz bırakılmaktadır.

Bu sürecin sonunda hayatta kalmayı başarabilenler gümrük malları için uygulanan mevzuat çerçevesinde bazı istisna durumlar hariç açık artırma usulü ile satışa konu edilmektedir.

Gümrüklerde yakalanan kaçak evcil ve/veya yabani/egzotik hayvan ticareti yapanlara uygulanan cezalar en yüksek seviyeye çıkarılmalıdır. Ancak düzenlenen teklifte buna yönelik bir yaptırım yer almamaktadır. İlâveten el konulan kaçak hayvanların bakımı için gümrük kapılarına yakın veteriner hekim bulunan koruma evi kurulmalı, gümrüklerde el konulan hayvanlara yönelik özel koruyucu tedbirler alınmalı, ihale ile hayvanların satışlarından vazgeçilmeli, hayvanlar tür ve hassaslık durumlarına göre gümrük bölgelerindeki sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları ile protokollü bağ kurularak ya doğal yaşamlarını devam ettirebilecekleri merkezlere alınmalı yada (kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarınca yapılacak sahiplendirmelerde) bedel/bağış talep edilmeksizin yuvalandırılmalıdır.

KÜRK İTHALATI VE İHRACATI

24) Araştırma Komisyon Raporu'nda da yer alan kürk ithalatı ve ihracatı ile kürk kullanımı ve buna dair ülkemizde gerçekleştirilen üretim faaliyetleri de yasaklanmalıdır. Gelincik üretimine ilişkin yönetmelik iptal edilmelidir. Kürk vergilerini sıfırlayan düzenleme iptal edilmelidir. Kürk vahşeti yasa hazırlık süreçlerinde ayrıntılı olarak incelenmiş olmasına karşın kürk yasağına dair teklifte hiç bir düzenlemeye gidilmemiştir.

Hayvanları Koruma Kurtarma ve Yaşatma Derneği Yönetim Kurulu Başkanlığı

(İş bu rapor derneğimiz adına yasama faaliyetlerinin izlenmesi ve raporlanması süreçlerinde gönüllü görev üstlenen bağımsız aktivist ve HAYKURDER Yasama İzleme Koordinatörü Dilek Özkan'ın öncelikli katkıları ile derneğimiz gönüllü avukatlarının işbirliği, Yönetim Kurulumuzun etkin katılımıyla hazırlanmıştır.)